

Meridiana

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 46

Barcelona, 26 de novembre del 1938

Preu: 50 cèntims

MONOLEGS INTERIORS

POQUER D'ASOS

Apa, apa! Remena, remena bé el joc. Barreja els colls. Diamants, piques, trèvols, cors — quina mena de cors? Llisen els colls que no hi posen el coll. Passen les figures capiculades: reis, reines i aquells pobres jacks — tots guarnits, encisats com la cera, cares de fava o bleda, anacrònics. Passeu, passeu. Remena, fillet, remena i escappa, a veure què en sortirà. Fair play? Ha ha! Blifing the bluff, cada cop més difícil, gran número acrobàtico-diplomàtic. El blufador blufat. El blufat blufador. Qui el blufós bluf del blufaire blufarà bon blufador serà. Remena, remena i escappa. Apa, apa. Ara surten, ara, ara! Un, dos, tres, quatre... asos! Pòquer, grans déus!

Poverino! — deia sa marè, fazzoletto di lacrime. L'altre noi havia trencat un llistó amb el cap. Ell havia volgut trencar un embà. Testa dura; però, tanmateix, gran nyanyo. Marramius. Però poverino? Creu-t'ho. L'ambició el rosegua i el rosegua, corcò incansable de l'acció imperial. De la bullida del subconscient li surt un anch'io! constant. La llampant misèria de Nàpols, l'aspror saberuda de Milà, la magnificència malolent de Venècia, els fums diversos d'Emília i Calàbria es fonen misteriosament per a reforçar aquell anch'io! I mireu-lo com puja pels nervis i els torç — spaghetti defallents — i els redreça fins a tornar-los metàl·lics fils electritzats. Mira, mira com puja la retorta carrera triomfal! Ara l'homo és anarquista, ves, enfront de tot el món, que no el coneix. I tot d'una socialista, és clar, decidit a adobar el món, que no en vol saber res. I ara ve un soroll d'armes i ell diu anch'io sono irredento, guerra, guerra! República encara? Però no dona. A mort els comunistes! Ah, això dona més. Tots els fills de casa bona formen la schiera. Avant! Ricí, Mateotti, Abissinia, Impero. Discursos, discursos, Sanzioni? Ha ha! Eppur mi muovo.

Pinta parets i no t'ho pintaràs. Cada pinzellada és un toc d'orgull. Brotxa grossa, suca i esquitxa, flaïre de trementina, sublimació del complex d'inferioritat cap al més complex de superioritat. Mentre ell pinta enfilat a l'escala les serpentes d'un vals foll li pugen un gerro de cervesa a la boca i el volten de bromera. La cervesa davalla, la serpentina puja, vaivè d'àcids estomacals, mareig, pinzellada espasmòdica. El pintor aterrat mira la paret i hi veu l'esvàstica revelada. Per la gammada via passen els escarabats bruns en corrua: straffe straffe straffe. Alça la cama — oca oca — pica el sol, esclafa el cap del jueu. De la brotxa a l'estaca, de l'estaca a la pistola, de la pistola al fusell, del fusell al canó. El bigotet s'enfila. Paraules, paraules — batalles, batalles — milions de cranis farts. Austríacs, sudetes, colònies!

De la ferme grassa i el bureau tronadet surt l'esperit immortal de la classe. Amunt i belles paraules. Escolta, escolta: gallus cantat. El sol surt per a tota la França. Normandia ha parat l'acció en un castell senyorial. La Picardia es perd en els Passos Perduts. Gascunya cria un D'Artagnan que vigila les cols i ha posat una bella panxeta. París hi tira el seu picant polsim de cultura política. Allons promener. Ça y est? Nous y sommes. D'un no radical i un no socialista surt un radical-socialista. Ne t'en fais pas. Après moi le déluge. Si ja carrera? I doncs? Elève qui s'élève, cher maître, m'sieur le ministre, m'sieur le président. Ça va, ça va.

A la nursery romania silenciosament amb un dit sota el mentó aristocràtic. Quin pensament? Tu regere impero populos, britanice, memento. Well? A l'hora del te sabia prou a quin costat de la llesca hi havia la mantega. Després, cada pont li era un bridge, és clar; però no un pont, sinó un joc de cartes. Dinàmic? Si de cas un dinàmic reflexiu. No crida: acció, acció! S'hi pensa i diu: accions, accions! Aha. Amb copalta i paraigua centra el productiu carrusel (merry go round) de la City. Feina: fila des d'un despatx l'enredadora dels destins, però quins? — grandiosos o mesquins? Diversions: Oxford, Cambra dels Comuns, Banc d'Anglaterra, Ministeri de Finances, Downing Street, Checkers, Munic.

Pòquer d'asos, has dit? Els asos hi són. D'acord? ¿A veure qui la fa a l'altre? O potser — veurels tan seriosos tots quatre ho fa pensar — ¿no corre entre ells una sospita de joker — el gran bromista, decidit a fer un repòquer que ens deixi tots blaus? Els castellans, que en diuen comodín, el coneixen poc. Aquí el teniu, ara surt. Capell tirolès, barbeta, coll antic. El bigoti vol amagar que riu per sota el nas. El bust emmarcat dins un corn de cacera. Per a quina tonada? Per a quina formidable cacera d'estralls?

C. A. JORDANA

POLITICA INTERNACIONAL

TXECOSLOVAQUIA

En reprendre les nostres revistes sumàries de la vida de les nacions, suspeses per una llarga absència, sentim la irresistible temptació d'examinar el cadàver de Txecoslovàquia i reproduir un comentari que pel mes de març darrer ens inspirava la liquidació fulminant de l'antiga Àustria en aquestes mateixes planes: "El mapa d'Europa, desconjuntat i ple d'esquerdes, explotarà com una caldera vella, i restarà enmig de les desferres l'afirmació categòrica que la vida és lluita i que els qui no saben lluitar no tenen dret a l'existència."

Ja està provat una vegada més. Sembla fatal que els pobles, com els homes, puguin només escollir entre dues alternatives: dominar o ésser dominats. Txecoslovàquia havia volgut adaptar la seva nova existència a l'ideal prevalent durant una dècada de seguretat col·lectiva. Ha pagat cara la seva fe i la seva adhesió a la doctrina precària. Però expia avui, més que la seva fe i el seu càlcul funest, la seva manca de voluntat i de decisió a l'hora del perill. Avui, sola enmig de les desferres, contempla la perduda de les seves fronteres naturals, de les seves usines elèctriques, de les seves indústries químiques i de l'automòbil, de les branques més importants de la seva producció tèxtil i de greixos artificials; les seves finances resten ferides de mort per la reducció de volum de la seva producció industrial, agreujada amb la sostracció de viles importants que cridaven el turisme internacional i la proveïen de divises; l'afluència de la població perifèrica al centre crea el problema de la manca de treball i la reducció sensible del nivell general de vida, i, finalment, la seva independència econòmica i política resta totalment inassolible mentre no es modifiquin les presents circumstàncies. La República d'Andorra és avui una entitat més sòlida i respectable que el que resta de la gloriosa Txecoslovàquia de Masaryk i Benes.

Fer un balanç de les pèrdues de Txecoslovàquia en el transcurs de dos mesos és cosa que esfereïx i desmoralitza el més pacífic i resignat. Només la perduda de lignit s'eleva al 80 per 100 per l'ocupació alemanya de les zones de Falknov, Duchov, Most, Chomutov i Nyrany, i l'ocupació polonesa de la regió de Moravská Ostrava, d'on en sortien setze milions de tones cada any. El carbó que s'extreia d'aquesta regió representava el 66 per 100 de la producció total de Txecoslovàquia, del qual, l'any passat solament foren exportades nou milions de tones que valien 610 milions de corones — uns 900 milions de francs francesos.

Avui, la zona hullera de Txecoslovàquia resta reduïda als petits jaciments de Kladno i Pízen, i a Moràvia, els de Rosice i Osleavany, de qualitat molt inferior. Tot el lignit s'ha d'extraure dels insignificants jaciments de Handlova. Val a dir que la immensa majoria de propietaris i treballadors de les mines traspassades a Alemanya i Polònia no eren alemanys ni polonesos, sinó txecs i slovacs.

Les fonderies d'acer resten reduïdes un 70 per 100, i la producció de puntes i cargols vindrà nul·la. La producció total de zenc, el mateix les mines que les fàbriques, s'ha perdut. Després dels acords de Viena, s'ha perdut el massís forestal de Zeleník, a la Rutènia. La producció, doncs, de vagons i material ferroviari es reduirà en més del 75 per 100. Cal tenir en compte, però, que han estat cedits 3.521 quilòmetres de ferrovia, o sigui el 30 per 100 de la xarxa nacional. Les pèrdues en la producció d'electricitat s'eleva al 70 per 100, amb l'agreujant que Praga i una gran part de la Bohèmia central són servides per la presa d'Ervenice, que Praga havia construït amb enorme sacrifici i que avui es troba en territori d'Alemanya.

La producció del vidre resta reduïda a un 14 per 100 i sotmesa al caprici d'Alemanya, que s'ha apropiat totes les motèries primes o sien les arenilles, la soda, el sulfat, la quarzita, i el feldespat. Per a tenir una idea del que representa aquesta perduda, només cal dir

(Segueix a la segona pàgina)

EL RECORD DELS BOMBARDEIGS

Més tard o més d'hora, la guerra s'acabarà i renaixerà la pau a Espanya, una pau que ha d'obrir amplis horitzons un cop hagi estat superada l'enorme crisi econòmica i moral portada per la traïció. Els pobles hispànics, després de llur esforç per garantir la llibertat i salvaguardar la pau mundial, quan el feixisme sigui totalment esclafat a Espanya, expandiran arreu una claror blanca i brillant que s'unirà als elements guiadors de la humanitat.

El record dels bombardeigs, però, no podrà ésser esborrat mai més del cor i del pensament de milers i milers d'hispànics. Els claudicadors que han volgut arbitrar els destins d'Europa i la guerra d'Espanya els han tolerat, perquè les bombes explotaven ben lluny dels estatges que ells habitaven, i les repercussions que sacsejaren per sempre nombrosíssimes vides restaran ben distanciades de llur visió placida.

Les emocions rebudes, gairebé a diari, pels habitants de totes les ciutats, de moltíssimes viles i de força pobles i llogarets; la impressió de sentir-se damunt la carn la manyaga freda de la mort; el dolor vivíssim d'albirar entre la polseguera familiars colpits per la metralla, o la llar bastida amb sacrificis totalment enderrocada, produeixen calfreds d'horror i commocions nervioses dels quals l'organisme es ressent sempre més. Aquells éssers perseguits en llur fugida de Màlaga o en la destrucció d'Euskadi, aquells ciutadans que a Madrid, a València, a Alacant, a Tarragona o a Barcelona han estat sotraguats pels enginyers de la mort, ¿poden oblidar-ho amb la pau?

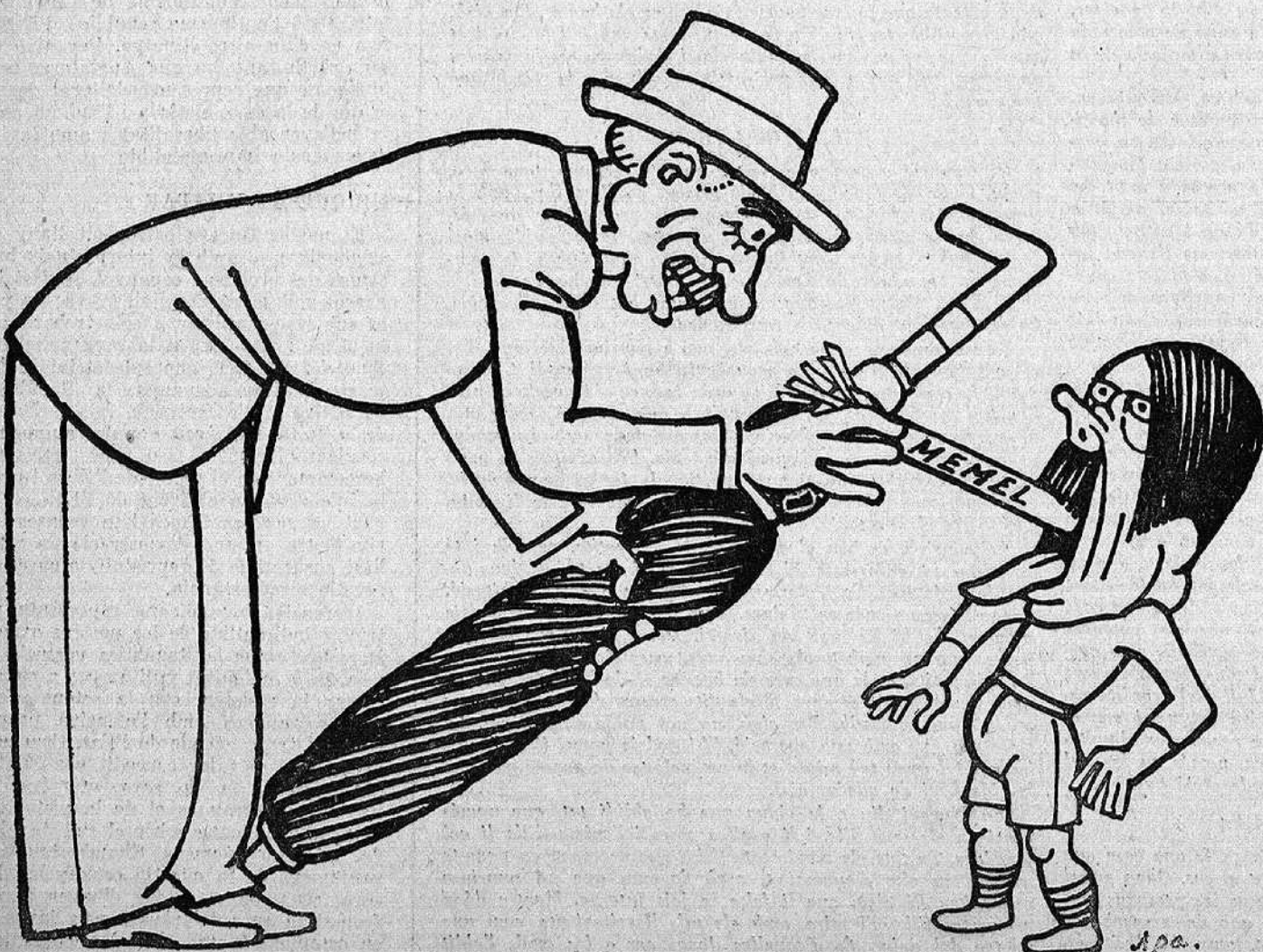
Els avions s'apropen amb el seu ronc monòton. Les sirenes d'alarma sonen llargament. Les bateries antiaèries emplen l'atmosfera de sorolls estridents que esquinquen l'aire i escampen al lluny una vibració trontolladora. I, de sobte, es nota com si entorn de la ciutat es fes el buit i de seguida se sent el xiular i el brunzir de les bombes, que s'accelera i es fa més dens a cada segon que transcorre. Un terrabastall profund, perllongat, aixordador, com si un carro immens aboqués una càrrega de pedres, circumdada el lloc on te trobes. La casa cruix i s'esclafa. Sents les esquerdes que s'obren, les pedres que saltan, els objectes que són violentament llançats; i el dring dels vidres que s'esmicolen fa més agut aquell moment tràgic. L'edifici s'esfondra; unes forces poderoses t'han rebutat contra les parets i ara et veus arrossegat entre les ruïnes de la casa. Una fumareda fètida i negra et sotmet a les tenebres. Després, si has resistit la mort, quan els sentits et retornen, contemples al teu voltant cossos inermes i mutilats, nens deseparats, desolació dels qui han perdut els seus, potser l'ésser que més estimaves amb la vida segada. Han passat els bàrbars! I aquella punyida al mig del cor t'esdevindrà inguarible.

¿Qui podria oblidar mai la visió d'un infant de dos anys amb els ulls esbataats per l'horror, la cara lívida, tot ell tremolós, convulsionat, enmig del bombardeig, en sentir el més lleu soroll? ¿O la d'aquella anciana, fatigada de la vida, retut per les xacres, que els passos lents no li permeten fugir amb llestesa i cercar el refugi mentre les bombes exploten a poca distància? Europa no en sap res, de tot això; no coneix què és un bombardeig; els grans magnats de la política poden restar incrèduls davant les descripcions que se'ls fa, i poden permetre's de no amollinar-se gaire per a de-

turar l'acció d'aquells qui practiquen la guerra totalitària com a principi bàsic. La joia amb què tothom contempla, afrontant els perills, un combat aeri victoriós per a les forces republicanes, ¿no és una bella prova de fortitud dels homes de totes les nacionalitats hispàniques? Els efectes calamitosos d'un bombardeig no oprimeixen mai les morals, i quan, damunt la ciutat, s'encontren els aparells dels bàrbars i els caces governamentals, el poble no dubta dels resultats de la lluita i abandona els refugis per a seguir totes les incidències del combat. Una corona de barres lluminoses nimba la ciutat i recorre el cel formant un ample reixat movedís que teixeix i des-teixeix rectangles i rombes i que quan topa amb els núvols s'aixafa i escampa una claror tota blanca. Una de les barres il·lumina els avions agressors; el reixat es desfà ràpidament i totes les torxes convergeixen en un mateix lloc. Són uns braços immensos, de blancor resplendent, que sostenen enmig de la fosca allà dalt, a cinc o sis mil metres, un gran disc de claror que empresona els aparells, fosforescents com el llumbrar de la mar. Les bales dels antiaeris, tament un globus de vermell vivíssim o de verd intens, pugen amb lentitud per entre els feixos lluminosos; castell de focs meravellós. La gran massa de braços es mou, sempre amb els avions empresonats dins el disc. El foc dels antiaeris cessa de sobte. Al ronc monòton dels aparells estrangers s'uneix el so britmnic dels caces de la República. Trepiden les metralladores. Les bales incandescentes llançades pels avions de caça, surten de la fosca en línies tremoloses, com unes sagetes puntillades, per a abastar amb rapidesa el gran disc de llum blanca. L'agilitat del caça s'endevina sempre; i sembla que es multipliqui entorn dels aparells fosforescents; encara es veu la sageta vermella disparada per la dreta del gran disc, i un nou dard surt de la mateixa metralladora per l'esquerra. Uns aparells estrangers han estat tocats! Visiblement perden alçada i velocitat. Al llarg dels carrers de la ciutat s'estén una onada remorosa d'exclamacions i aplaudiments. Els aparells agressors, en sentir-se atacats, fugen covardament i desprenen tota llur càrrega mortífera; els ciutadans, però, no se n'adonen, la magnitud del combat i l'alegria davant la victòria de les forces republicanes els arrabassa i els fa oblidar de tota altra cosa.

El tremp dels hispànics és aquest! El record dels bombardeigs, certament, deixarà ferides obertes per sempre. Però també haurà donat un vigor acerat que serà el fonament de l'edificació futura.

J. ROURE-TORRENT



Un altre caramell per al nen rebec

ANATOLIA I EL "GHAZI"

Un cop travessada la rica i alegre regió d'Ismidt, perden les ganes de baixar del tren, d'aturar-vos. Quina tristesa! Quina solitud! Quin desert! S'han acabat els arbres, l'aigua, les carreteres, els pobles. Només es veuen rocs i sorra, camins mig esborrats, miserables barraques, pobres tendes foradades i esquilarsades i alguns moltons que pasturen una herba imaginària. Hom dubta si és ben bé aquesta la regió de la qual Plini ens diu que constituïa un dels més rics grangers de l'imperi.

La terra envellaix i s'usa com els éssers humans. Avui dia els raigs d'un sol eternament jove ja no dauren els fruits sumptuosos que adornaven la taula dels emperadors de Bizanci o les espigues de blat que alimentaven les legions romanes. Ara la planícia d'Anatòlia ha esdevingut un immens camp en el qual el sol es diverteix combinant-hi colors meravellosos. Però si la mirada no es cansa mai d'admirar aquesta màgia extraordinària, l'espectacle que ofereix durant cinc-cents quilòmetres la terra d'Anatòlia és esgarriposament monòtona. És el desert, enmig del decorat desolat del qual la regió d'Eski-Cheir llança una nota una mica més alegre, encara que fugitiva.

Cal córrer hores enteres en tren per a veure un arbre, una mica d'herba, una mica de vida. Aquesta aridesa de l'Anatòlia preocupa la Turquia moderna i als voltants d'Angora, la capital d'ara, Mustafa Kemal va organitzar un planter en el qual els experts es lliuren a tota mena d'experiments. Sembla, però, que els resultats són poc prometedors perquè els arbres no s'acclimaten mai a aquesta regió on la temperatura varia constantment en proporcions inquietadores. A l'hivern, el termòmetre marca trenta graus sota zero i a l'estiu els raigs del sol exterminen tot el que es posa a llur encalc.

Alguns quilòmetres abans que una corba de la via ens permeti de veure l'indret on nasqué la revolució turca, el tren es para en ple desert, en una estació anomenada Ghazi, el sobrenom de Mustafa Kemal, que significa Victòria. És una estació coqueta, tota nova, blanca i roja, voltada de torres construïdes sense preocupacions d'estil. És allà on es troben les famoses granges modernes creades per Kemal. Un petit llac artificial reproduïx fidelment el Mar de Màrmara.

Prop d'aquest indret magnífic hi ha una curiosa exposició a l'aire lliure. Aligues encadenades, voltors, llops, ósos, xacals i altres animals que constitueixen un parc zoològic en aquell jardí situat enmig del desert.

Movent-se rabiosament en una gabià, hi ha un animal que mereix especial atenció. És un gat d'una blancor immaculada, d'ulls misteriosos i de força sorprenent. És el gat del Ghazi, admirable espécimen d'aquesta raça d'Angora tan famosa.

Malgrat tot, els versos de Baudelaire em canten a l'orella.

"C'est l'esprit familier du lieu; il juge, il préside, il inspire toutes choses dans son empire; peut-être est-il fée, est-il dieu?"

En arribar a la ciutat d'Angora cau



Mustafa Ataturk

un sol de foc. Al nostre davant, darrere, a tres turons, Angora instal·la les seves velles cases orientals, destacant-se a primer terme la ciutat nova, blanca, ultra-moderna. Abans d'èsser convertida en capital, Angora era poc coneguda per bé que ja tenia un passat, un passat que es descobreix pujant el camí de la ciutatella.

Carrerons amb cases de fang i de fusta, de finestres eternament tancades amb gelosies espesses; vells otomans arruïats xuclant calmosament del nergüill; doncs sense veure, davant l'aparició d'un home dissimulat i instintivament llur rostre darrera les mans, ho i girant-se cap a la paret a falta del "ichartchaf", prohibint per Kemal i musulmans conscienciosament ocupats en fer llurs ablucions a la font, abans d'entrar a la mezquita, acudint a la crida del muetzi.

Es la vella Turquia que viu a dos passos de l'altra, de la del Ghazi. Amb quina polidesa refinada i discreta el propietari d'aquest cafè, situat dalt de la ciutatella, a l'ombra de la muralla circumvallant, ens serveix el café espès i el vas d'aigua tradicional! Aquest home no ha après, o no ha volgut aprendre, les formes dels propietaris i cambrers del barri modern.

Encara no ha copiat el sistema modern d'exploitar els estrangers i està content de parlar de la vella Angora. Esguarda la ciutat nova que s'estén als seus peus, però ho fa sense admiració ni crítica. És prudent i respon a les preguntes amb una mimica que diu molt i que no diu res. Quan li parlen de Mustafa Kemal els seus ulls se li engrandeixen, fa un singular soroll amb la llengua i es mira el retrat del Ghazi.

Aquest gest resumeix tota la resignació del poble turc per les radicals innovacions del primer president de la República otomana; per l'home que només té posada la mirada a l'Occident i a la seva civilització, per bé que sols en les seves formes exteriors. En bloc i sense contemplacions, Mustafa Kemal va expulsar el soldà, va suprimir el califat, arrencà el torbant dels imams i el fes dels otomans; trepitjà l'Islam i tirà per terra els seus costums; obrí els serralls i esquincà el vel (tcharchaf) de les dones, emancipant-les. Després, quan va haver escumbrat tot el que li recordava el passat, quan va haver despulat els coscos i trasbalsat les ànimes, ordenà als turcs estupefactes que es vestissin a la manera occidental, que hi visquessin, que hi treballassin, que s'hi organitzessin i que no creguessin en altra cosa que en la grandesa de Turquia.

I el vell Imperi otomà aparegué com un trastot vell, abandonat, sorgint davant dels turcs la imatge d'una nació nova de trínca simbolitzada per un soldat gentileman amb barret de copa, el retrat del qual veureu a tot arreu, a cal forner, al cabaret, a cal sastre, a la llibreria, a la taverna i a qualsevol altre establiment, sia el que sia.

I sense protestar massa, es va fer el que el Ghazi va disposar. L'Alcorà, si bé no fou estripat, almenys va ésser amagat al fons d'un armari; els rosaris desaparegueren de les mans; la gent oblidà el camí de les mesquides i els muezzins, amb barret tou, invocaren Al·là cinc vegades al dia per damunt d'una multitud quasi del tot indiferent.

Com és possible que aquesta formidable revolució no repercutís a tot el món islàmic? Egipcis, arabs, perses, afganistanesos contemplaren, d'antuvi amb indignació, després amb curiositat i per últim amb estupefacció, l'home que, després d'haver alliberat el seu país del jou de les potències europees, alliberava bruscament les consciències dels seus compatriotes.

I aquest home que en els seus costums, en el treball, en tot, ha volgut apropar el seu país als altres d'Europa, traslladà la capital de la nació a terres asiàtiques, al cor de l'Anatòlia desolada, freturos d'allunyar-se de la cobdícia dels europeus que tenen la mirada massa fixament posada a Istanbul, la ciutat del vell continent més envejada per la seva envejable situació.

Ferran CANYAMERES

L'absurd optimisme de mister Chamberlain

EL FALS INDIVIDUALISME

Chamberlain s'ha declarat bel·ligerant en la guerra d'Espanya, a favor d'Itàlia. La seva declaració no ha pogut ésser més clara. Insistent en la seva teoria, afirma que amb la vigència de l'acord anglo-italià queda resolt el problema espanyol. El tal pacte ha estat posat en vigor; no obstant, Espanya segueix en peu de guerra. L'amenaça de la pau, en el sentit en què la interpreta Chamberlain, subsisteix. Tot evidencia que el punt de vista rigorosament objectiu del "premier" britànic queda reduït a un estrany complex de suficiència i d'optimisme.

La guerra espanyola pot resoldre's, sens dubte, a les Cancelleries. Però no contra la voluntat del poble en lluita. Espanya no ha pres estèrilment les armes per defensar la seva independència. El valor històric de la independència a què el poble no renuncia, està identificat amb el sentiment de llibertat i amb la raó de la seva pròpia supervivència. En aquest sentit, la idea de Pàtria es confon amb la de la vida, i l'individualisme espanyol, al qual tantes incapacitats han estat atribuïdes, s'és convertit en element d'existència de la col·lectivitat ibèrica.

CHAMBERLAIN AUTORITZA LA INTERVENCIÓ D'ITALIA

Els factors que contribueixen a l'ofensiva feixista ensopenen a les nostres trinxeres amb una moral de resistència l'eficàcia de la qual es multiplica a mesura que aquells augmenten. L'heroisme dels soldats republicans és un derivat de l'esperit col·lectiu de vindicació de les ofenses que ens són inferides, de les crueltats que hem de sofrir i de la tragèdia en la qual intervenim com a actors. Tals adversitats no poden ésser saldades a espatlles nostres en les Cancelleries. L'Estat espanyol és quelcom diferent a qualsevol superxeria política: Govern, Exèrcit i Poble, identificats amb l'Estat, componen un Tercet de Poder amb una potència militar irreducible.

L'optimisme de Chamberlain no respon a la realitat d'aquesta fortalesa. El fonamental del seu discurs ha estat fer dependre la pau europea de la declaració de neutralitat publicada per Franco en els moments culminants de l'última crisi internacional, agreujada amb l'acord de Munic. Cosa que equival a concedir la victòria a Franco, autoritzant a l'efecte la intervenció oficial d'Itàlia, sense el concurs de la qual ja fa temps que Franco i les seves mainades haurien estat sotmesos.

Semblant declaració de bel·ligerància a mercè dels invasors és inconcebible. Però amb tot, aquesta ruptura de la neutralitat anglesa — trençada de manifest des

del començament de la guerra, — tot i ésser molt significativa per la seva parcialitat i objecte, no suposa una garantia de pau; menys encara la solució del bloqueig practicat a les costes angleses a base d'informacions facilitades a l'esquadra estrangera mitjançant la utilització d'aparells de ràdio instal·lats clandestinament a la Gran Bretanya.

LA NOSTRA ALTERNATIVA

No. Ni la pau ni el problema d'Espanya no es resolen amb la vigència de l'acord anglo-italià. L'equilibri del Mediterrani no podrà garantir-se en tant que les Balears serveixin de catur a les pirates italians. No pot haver-hi equilibri on no existeix neutralitat o almenys influència compartida.

L'equilibri mediterrani està assegurat per la sobirania espanyola damunt les Balears. Tot el que suposi minva d'aquesta sobirania és un atemptat a la pau. Però a més, una victòria segons el desig, literalment expressat per Chamberlain condicionaria una Espanya sotmesa a la influència d'Itàlia i Alemanya, amb la subsegüent instauració de l'amenaça permanent damunt Anglaterra i particularment damunt França.

Chamberlain no ignora això. Però tampoc no pot ignorar que la República lluita per motius històrics i polítics propis i independents, en conseqüència, de la complicitat britànica amb el nazisme prussià i el feixisme italià. La protecció que Anglaterra dispensa als països colonitzadors que actualment envaeixen el terreny espanyol no impedeix l'enfortiment del nostre Exèrcit per a rebutjar l'organització agressiva, que es recolza en la política subterrània desenrotllada per mister Chamberlain.

Espanya ha elegit l'alternativa de lluitar fins aconseguir la victòria damunt les forces mancomunades italo-alemanyes. La glòria d'aquesta lluita no es ressent pel fet que Alemanya i Itàlia segueixin enviant al sector rebel tècnics i pilots, avions, tancs i canons procedents de les fàbriques de Krupp, segons ha declarat un enviat especial del "Daily Herald" a Mora d'Ebre.

CONTRADICCIO DE CHAMBERLAIN

La declaració de bel·ligerància feta per Chamberlain a la Cambra dels Comuns no significa un factor més decisiu que la quantiosa aviació que actua als nostres fronts a l'empay de la No Intervenció. Ningú no ignora a aquestes altures l'objecte de la política practicada des del Comitè de Londres. Chamberlain és un rival de la República espanyola. No per l'essència democràtica d'aquesta, força precària i difusa, sinó perquè la lluita, conceptuada com el major esforç realitzat fins als nostres dies contra les ambicions del feixisme, té la simpatia de dues grans nacions — Mèxic i la U. R. S. S. — que es troben a l'òrbita dels pobles.

Aquesta actitud de Chamberlain és, indiscutiblement, injusta i poc gallarda per a un governant anglès, que es veu obligat a defensar-la amb subterfugis. Si la grandesa personal d'aquest governant no correspon a l'esperit liberal de la seva nació ni obeeix als sentiments de la tradició democràtica del seu país, renuncia deliberadament a ésser home representatiu del seu Estat per a representar els interessos particulars de la classe dominant. D'aquesta contradicció entre l'home i la seva jerarquia neix, probablement, l'optimisme de Chamberlain. Però l'optimisme republicà d'Espanya és d'un altre llinatge. Per això es seguirà lluitant fins que Anglaterra trobi l'home que representi el llegat democràtic de la seva història i l'apliqui amb la indispensable liberalitat i amb la independència imprescindible.

UBQUITAT MILITAR

El nostre Govern està molt lluny de solidaritzar-se amb la interpretació britànica del problema espanyol. Aquest ha nascut amb la guerra civil provocada per la sublevació militar, i sols trobarà solució amb el retorn a la seva primitiva condició. En tant que subsisteixi la intervenció italo-alemanya, la República persistirà en l'accentuació dels caràcters de la lluita: L'Exèrcit Popular augmenta considerablement el seu poder, resisteix heroicament en el sector de l'Ebre i pren la iniciativa en el front de l'Est, en el qual les nostres tropes han rebassat el riu Segre en una demostració de vitalitat susceptible de reproduir-se en qualsevol circumstància.

L'ofensiva republicana representa un triomf indiscutible de les nostres armes. Descobreix que la República posseeix la necessària ubiqüitat militar per a simular la resistència a la setena ofensiva estrangera amb l'ofensiva pròpia sobre el front enemic de l'Est. Com més gran sigui el valor concedit per l'Estat Major italià a la seva ofensiva de l'Ebre, més gran és el de la victoriosa marxa republicana sobre el sud de Lleida. A què anomena Chamberlain aranjament de la qüestió espanyola? No serà, sens dubte, el fet d'haver transformat la seva tolerància pels invasors en complicitat amb els mètodes d'intervenció, entre els quals sobresurt el del problema espanyol.

Josep SOL

Eusebi LAMBARRI

Política internacional

Txecoslovàquia

(Ve de la primera pàgina)

que l'exportació de vidrieria ascendia el 1937 a 787 milions de corones, o sien més de mil milions de francs francesos.

Per a abreviar direm que la indústria de la porcellana s'ha reduït en el 90 per 100, la de ciment en el 80 per 100, el mateix que la de la cervesa. La indústria química en el 86 per 100, perdent les grans fàbriques d'Ústi, sobre l'Elba, i les de Moravyska Ostrava, devenint nul·la la refinació de benzina i els seus derivats, la producció de greixos i la major part d'especialitats farmacèutiques. La producció de paper per a diaris perd el 90 per 100. La indústria llanera es troba virtualment extirpada, i la producció de teixits reduïda a l'ínfima expressió. No esmentarem el cuir, el cautxú i la producció de mobles, que, si bé podran proveir el mercat nacional, hauran de renunciar a l'exportació. I totes aquestes indústries representaven en el comerç exterior una balança favorable de centenars de milions de corones.

Però no són solament les manufactures i indústries extractives les castigades durament. La cessió dels boscos de Sumava, de Cesky Les, dels Monts Metàhies, dels Monts Gegants i del Jese-niky, despullen la Txecoslovàquia del 40 per 100 de la seva riquesa forestal, minvada més tard per les cessions fetes a l'Hongria, a la qual també s'han cedit les millors terres per a la producció de grana d'aresta. De fet, Txecoslovàquia ha perdut un terç de la seva població i dos terços de la seva riquesa. La condició, doncs, dels seus habitants serà d'ací endavant molt dura i, econòmicament, no tornaran mai a ésser el que eren.

Econòmicament desfets, políticament desmoralitzats, interiorment dividits i degradats, nacionalment i civílicament vençuts. Perquè els poderosos els abandonaven, renunciaren a la lluita. Encara són vius. Els uns sense llar i sense pa, els altres empobrits i desorientats, els altres cercant, com els jueus, un metre quadrat de terra que els vulgui sostenir. És el preu de la pau i de la submissió: la vergonya, la misèria i el sofriment sense esperança.

M. SERRA I MORET

El setè centenari del país valencià

Llàstima que aquesta gloriosa efemèride, degut a les circumstàncies actuals, hagi passat desapercebuda! Perquè, cap ocasió no hauria estat tan propícia com aquesta, per a segellar la germanor del Principat amb València. Amb tot i això, o precisament per això, serà bo de parlar-ne.

Ha estat amb gran satisfacció que he llegit, darrerament, l'editorial publicat per l'òrgan socialista de València, Adelantado, titulat Al cap de set segles, escrit gairebé en català correcte. En el mateix número es publicava el bell poema de l'amic Duran de València, Mare terra. He tingut interès a fer-lo conèixer, a enviar-ne retalls als amics. En canvi, els valencians sembla que no se'n hagin adonat. I això que la immensa majoria de la nostra Brigada la componen valencians.

I és que vivien encara en ple provincianisme. Menyspreen, i amb raó, la seva llengua adulterada, però en lloc de purificar-la, quan volen dir coses importants, o que a ells els ho semblen, molts empenen el castellà. I això ho fan, passant lamentablement d'una llengua a l'altra. Després de pensar-hi molt, he arribat a la conclusió que si el valencià veritable, parlat o escrit, és molest, és perquè s'adonen de la seva identitat amb el català. Ells creuen, per contra, que existeix una llengua valenciana, diferent de la catalana. I el cas és que aquesta suposada llengua està formada pels barbarismes castellans més esgarriposos. Per exemple, creuen que és valencià agüelo, en lloc d'avi; menejar, en lloc de moure; llavar (lavar), en lloc de rentar, etc.

Existeix, de fet, una posició de recel respecte dels catalans, entre els valencians. És una cosa que en l'any que porto entre ells, he pogut constatar a bastament. I això que he procurat no ferir mai la seva susceptibilitat. De vegades aquest recel va acompanyat d'una certa gelosia. Un dia, un company valencià, pretenia que el llibre del Consolat de Mar havia sortit de València, pensant que jo l'hi discutiria. Ben al revés, li vaig dir que no ho sabia certament, però, que, fos com fos, estava content de pertànyer a un país que en plena Edat Mitjana, dictava tan sàvies lleis, i que per nosaltres era igualment català — tant si havia eixit de València com de Barcelona — el primer codi de dret marítim. Perquè — li vaig explicar — nosaltres entenem que tanta raó teniu vosaltres d'anomenar-vos catalans, com nosaltres valencians. Creiem que els vostres Ausias March i Jordi de Sant Jordi, com el mallorquí Ramon Llull i el cronista català Muntaner, són exponents d'una mateixa cultura i nacionalitat. Cultura que tot i haver tingut una renaixença simultània en totes les terres de parla catalanesca, només en les del Principat, ha anat acompanyada de la deguda acció política.

FRAGMENT D'UNA CARTA

"Des que sóc fora, observo que l'enyorança és una cosa que comença en el pensament i es va acumulant al cor. Quan pugui satisfer els meus desitjos, quan pugui abraçar les persones més estimades, em sortirà del cor no sé què, que s'escamparà per tot el meu cos i em farà sentir la felicitat, temps ha desitjada, i que està a l'abast de tot aquell que té la sort de saber estimar. Imagina't, poder-se descarregar, o treure del damunt, aquesta sèrie de neguits que cada dia van en augment. Solament, de

desfer-se d'aquest pas, ja deus tenir una sensació gran. Que faras quan puguis tenir als teus braços el que val més en aquest món, les persones que estimes? Jo cada dia estic més convençut que el que val més que totes les coses, és saber estimar el que es mereix ésser estimat. La terra que t'ha vist néixer, que t'ha fet veure i sentir de la manera que és ella, i les persones que, pels sentiments més íntims, estimes i de les quals ets estimat.

Estic molt cansat de parlar amb gent que no sent o no pensa de la manera que jo crec haurien de pensar els homes. Per això, quan en trobes un que s'acosta a tu, sentis una satisfacció, i et sembla que les persones estiguin classificades segons la manera de pensar, més que no pas pel partit on militen o la religió que professen."

LA VÍDUA TRISTA

Hi mengem a casa seva, de fa un mes. És una dona jove, plena, bella. Feia poc que havia arribat de Port Ras, amb la seva cunyada, fugitiva de Valldedavallers, carregades de criatures. Ara en té un de tres mesos. L'home, segons sembla, morí fa més temps, en un front llunyà. Havien estat, abans, de guardians en les obres de l'embassament del Guadiana. L'avi — sogre d'una d'elles — encara en porta unes botes altes, de goma. És un home tot dolçor, de cara xuclada.

En tot aquest mes, no hem vist mai a somriure la vídua. Tot el més que en Murgui dia a aconseguir, ho a agafant-li i passejant-li la criatura — perquè li recorda la seva — i nosaltres sentim algun present, ha estat un somriure, que acusava encara més la seva tristesa. Sempre silenciosa, tota endolada, amb el mocador negre al cap, ens posa el menjar a taula. Per explicar la manca de vaixella, que li impossibilita de fer-ho com voldria, ens conta com forces que passaren per Port Ras se li endugueren tot el que tenia.

La cunyada és ben al revés, d'ella. És petita, neulida i té un parlar tot enrevessat. El seu home és al front. Les dues dones, les criatures, l'avi, dormen tots en una mateixa habitació, ja que la casa només en té dues. Amb tantes criatures, es podria suposar que hi ha molt de xivarri. Doncs, no. Veus les tres nenes, que no arriben als cinc anys, assegudes, prop del foc. La més petita, és la que cura de bressar el de bolquers. El nen gran, que té uns tres anys, té els dits grossos del peu torçats, a causa d'una cremada. Per això, no pot posar el peu pla. La mare diu que amb una operació, l'hi podria posar. Però, ¿com fer-la? I quan te'l mires, et fa un malestar de pensar que tota la vida, hagi de quedar així.

En Murgui diu a la vídua que ho oblidis tot, que només pensi en els seus fills, i li explica coses i l'anima. Ella li vol somriure. Fa tots els moviments físics que acompanyen aquesta mostra tan alta d'humanitat, però l'adoneu que un somriure no és ben bé això, que li falta la joia interna. Mentre dona mamar al fill, se'l mira, amb els ulls llagrimajants, com una imatge del dolor. És d'aquelles dones per a les quals l'oblit tarda a venir, si és que realment ve alguna vegada.

Del sac del drapaire de la ciutat en el qual es troba el fantasmagòric Pompeius Gener, que aquest novembre fa divuit anys que va morir

1848-1920. Aquells que pertanyen a la meua promoció recorden aquell magnífic i fantasmagòric Pompeius Gener i Babot. Peius!!! Bell aire de mosqueter, i esguard de "bon enfant". Intel·lectual al qual la seva fantasia privava de la veritat, ja que ell es colzejava amb les de "Tartari de Tarsaco", alcaloide del meridionalisme.

Innombrables són els contemporanis que tingueren en les mans unes targes de visita que l'escriptor català repartia pels "boulevard" parisencs i en les quals es llegia: "POMPEIUS GENER. Savant catalan. Avenue Petritol. — Barcelona. — Així si que és, a la fi del segle XIX, fer propaganda de la nostra ciutat per terres estrangeres!

"Peius" Gener, esperit cult i assimilador, era la quintaessència de l'arbitrarietat. Des del científisme brincava a la jacobí amb agilitat acrobàtica. Segons ell mateix explicava, quan va estudiar en l'Institut, havia engiponat en vers tot un llibre de text. Amb seguretat, una bola més de "Peius". Però el cert és, que el nostre simpàtic escriptor, era autor d'una americana geogràfica que deia així:

"A los cuarenta grados de latitud, tu-tu-tu-tu, hay una isla Noroeste y Sud su-su-su-sud, tiene de habitantes medio millón y es la católica su religión, y su comercio de exportación es ¡ay! goma, cacao y rom. ¡¡Pom!!"

Gràcies a la seva inexhaustible fantasia, a "Peius" li era facilíssim trobar tota mena de temes. Que no recordava una dada? Se l'empeçava. I en matèria d'afusellar pensaments, teories, cròniques i articles dels altres, feia tot el que podia i no patia de manies. Tant que Albert Llanes — aquest sí que era un original enginyós — quan sentia de la ciència de Pompeius Gener, deia, guiat per pietosa intenció: — "Peius", quan dona una conferència, no pot enllestir-la amb el sagramental: "He dit". Ve obligat a substituir-ho per un "Hem dit".

Així i tot, aquest cultíssim i incommensurable absurd o sia Peius Gener, en la seva època, donà molt que parlar i va moure molt soroll. El filòsof del positivisme, Littré, li prologà "La mort i el diable", llibre del qual Menéndez y Pelayo es va ocupar en la "Història dels heterodoxes espanyols". Gener va sostenir polemiques de caràcter filosòfic-literari amb Leopold Alas, el Mestre "Clarín", amb Joan Valera així com Narcís Oller.

Insisteixo en què Gener era esperit cult i amb cultura superior a molts intel·lectuals de l'època. Però el "Peius" que ha passat a la història — Pompeius Gener, farmacèutic, federal i racionalista i catalanista cent per cent, que així sí que haurem de reconèixer-li-ho per sempre més — és en "Peius" divertit i fantasista.

En el desaparegut Café Continental, s'instal·là durant molts anys — del 1900 al 1920 una "penya" a l'hora de l'aperitiu, formidable. I que molt compta en els records d'aquest Drapaire de la Ciutat, que signa.

En aquelles taules del Continental — taules "històriques" — Pompeius Gener hi havia abocat les seves més belles fantasies sense tenir cap mena de contemplació a l'auditori. En aquell lloc, "Peius" va relatar aquell fred memorable que va passar a Amsterdam, hivern tan rigorós en el qual es congelaren els bocois d'aiguadent de Valls, els quals, segons la disparada imaginació de Gener, s'hagueren de "vendre a llesques!!!". I amb la finalitat de donar més alt prestigi a aquesta immensa "bola" de "Peius", Miquel Utrillo la va publicar en un número extraordinari del "Pel & Ploma" (any 1910), que dirigia el gran animador de les arts plàstiques i pictòriques, figura representativa el nom del qual molt aviat posarà en un carrer l'Ateneu Professional de Periodistes.

Tot Barcelona d'aquella època havia parlat dels amors de Pompeius Gener amb l'actriu Sarah Bernhardt. Si se'n parlava era perquè "Peius" començà a parlar-ne abans. Una matinada amb Alexandre Soler Rovira, en "Jandro", el poeta Ramon Vives Pastor — injustament oblidat, — el compositor Jaume Pahissa, Manolo Planas — de qui us vull parlar en aquestes rememoracions, perquè es tracta de l'enginy més graciós que he conegut — i Josep Antoni Peipoc, creuaven la Plaça de Catalunya. "Peius" molt seriósament ens comunicà que la tràgica Sarah Bernhardt estava a punt d'estrenar-li a Melbourne, un drama que es titulava en català "Senyors de paper", i que el mateix havia traduït al francès amb el títol de "Les messieurs de papier". Endut per la seva volubilitat característica aviat abandonà aquest tema i tot seguit passà a improvisar i desenvolupar un episodi que, com tots els productes de la seva imaginació, el propi inventor arribava a creure que era autèntic.

— Una vegada — deia "Peius" aquella matinada — em trobava a París i sortia de casa de la Sarah. Em va succeir un fet terrible. Dirigia els meus passos al "Cercle de la Presse" i fent decrer per abans arribar-hi em vaig ficar per uns carrers. Tot d'una em tallen el pas tres apatxes. No portava altra arma que un paraigües amb puny de crotxa, que havia comprat a Londres, a Burlington Arcade. Un dels

apatxes prova de tirar-se'm al coll. Jo, sense perdre la serenitat, agafó el paraigües pel capdall i amb el puny en forma de crotxa l'enganxo per la cama i el brètol del lladre trontolla i cau a terra. El segon apatxe creu que l'he mort i surt corrent, però el tercer obre un ganivet de molles, llarguissim,



POMPEU GENER

sim, d'aquells que entrà els barandes en diuen a Madrid "Santa Teresa", i prova d'enfilar-me. Aturo el cop i recordant-me d'una estocada de l'època de Felip IV, em tiro a fons amb el paraigües i l'enfilo pel coll. Cau als meus peus per a no aixecar-se mai més. Xiulets dels serenos. Autoritats a la vista. Detenció i em confesso autor de la mort, fent constar el dret de legítima defensa. En la comissaria exposo el cas. Després dels tràmits de rigor, resto en llibertat i diuen que ja m'avisaran.

"Imagineu-vos la nit que vaig passar somniant jutges, escriptors, botxins, cucurulles, editors i cadenes perpètuas. Finalment arribà el matí. Serien quarts de nou i en servir-me el ciat la xocolata i portar-me el "Journal dels Debats", posa en les meves mans un voluminós plec. Alarmat el prenc amb la seguretat que no pot ésser altra cosa que la meua pena de mort. L'obro i oh sorpresa! Era una comunicació del Ministre de la Guerra que en nom del Govern de la República Francesa em concedia la Legió d'Honor, amb l'expressa condició que ensenyés la famosa estocada del temps de Felip IV a tot l'exèrcit francès."

I mentre improvisava aquesta descomunal fantasia, el gran "Peius" donava imaginàries estocades amb el seu paraigües en forma

— El fitxer, si us plau?
— Le voilà.
— Gràcies.

Comença la recerca: pàgès, pàgès, pàgès, fuster, pàgès, oficinista. Hom diria que en aquest Batalló s'hi acull tota la pagesia de l'Empordà, diantre! Pàgès, pàgès, ferrer, pàgès, rajoler, pàgès, escultor. Com? Escultor. Escultor? Sí, home: escultor. Ah, doncs és el meu home. Milícia de la Cultura, cal que em cerqui col·laboradors per al Periòdic Murral. Tot això dels retalls de diari no és prou pel meu gust. Prefereixo donar-li un caient més original, més elevat. Vet ací per què espigolo el fitxer. Josep Güell Roure, escultor, Magnífica troballa! Josep Güell Roure? Josep Güell Roure? No el recordo pas, pel nom; i amb tot, jo diria... A veure:

— Ordenança. Digueu a l'Enric que us digui a quina Companyia pertany aquest nom, i l'aneu a buscar de part meua.

En l'endemig em començo a fer il·lusions a propòsit del futur Periòdic Murral; la nova adquisició s'hi ha de conèixer en tot: en el gust del compaginat, en les il·lustracions, en la presentació dels articles... Josep Güell Roure, escultor.

— Milícia...

— Maneu.

— En Güell.

Ah, diantre! Una bona encaixada i, a mig sacsejar, un posat d'enze.

de crotxa que en aquella matinada l'acompanyava.

Era un mentider de primera força. Però, això sí, un home excel·lent que a ningú va fer mal i que de la vida no va saber-se'n apropiar. Una vegada li oferiren una càtedra en una universitat sud-americana. No acceptà, donant com explicació del refus, que tenia por que el fessin explicar en una universitat de canya. Tot menys anar en qualitat de catedràtic a Chuquisaca. I es va quedar a Barcelona. Més precis: pels cafès barcelonins.

Vell i pobre, una bona ànima li va proporcionar un empleu en l'Arxiu Històric de l'Ajuntament. Va acabar la seva vida en la Clínica "La Aliança", a la qual el va portar Manuel Ribé, cap de cerimonial de l'Ajuntament, amb el propòsit que "Peius" no morís sol i sense assistència. Pocs dies abans de morir, el darrer Borbó visità la Clínica. Li mostraren el vell escriptor i l'exrei s'apropà al lliç preguntant-li com seguia i en què podia complaure'l. "Peius", en agraïment a aquell amic que l'havia evitat de morir abandonat, digué al Borbó: — "Sí: feu "conde" a Manuel Ribé, cap de cerimonial de l'Ajuntament de Barcelona."

Rafael MORAGAS

JOSEP GÜELL

— Vós sou en Güell?

M'havia emprès encara no feia quaranta-vuit hores, a la Llar del Combatent, amb una requesta que, tot i cridar-me poderosament l'atenció, no n'havia tret les obligades conseqüències. M'havia dit: "Em podrien deixar El Català Literari de Mestre Fabra?" "No és pas al fons de la Biblioteca." "Ahir vaig veure'l ací i ara no el trobo." Jo no l'hi havia vist cap dia, i mai més no he pogut treure l'aigua clara d'aquell llibre fabrià que va passar com un meteor per la Llar del Combatent. Però el cas és que en Güell me'n delatava la presència i, cosa inesperada, que un soldat em de-



JOSEP GÜELL

manava, dins la caserna, una obra de Pompeu Fabra. Que per mi ja era prou, o ja havia d'ésser prou.

Aviat ens entenguérem. Ell seria un dels meus col·laboradors. La cosa que interessava, abans que tot, era assegurar-li un lloc a la Plana Major. Sí; però una altra cosa interessava més a les al·lures en aquell moment: els preparatius de marxa, la marxa, les marxas. Ja no ens havíem de tornar a trobar amb en Güell fins que ens haguessim instal·lat a qualsevol cim del Pirineu, on l'escultor, carnet als dits, percaçava mules i paisatge, grups i actituds, formes i volums. Carnet d'apunts, sí; però lluint-lo, hom sentia la pruja d'anar identificant les figures tot just esbossades: en Tal, en Tal, en Tal...

— Teniu dots de retratista, Güell.

ELS INFANTS ABANS QUE TOT

Les escoles a l'aire lliure es fan necessàries com a resultat, sempre, d'un concurs de fets, de causes i de tendències molt diverses, convergint vers un mateix punt: l'infant delicat, debíl.



Demés, apareixen com el correctiu obligat i eficient a les anormals condicions de l'actual vida social, i particularment de la vida urbana.

En primer terme d'aquestes condicions, cal situar la misèria amb el seu doble aspecte: l'alimentació insuficient i la vivenda infecta.

Hi ha la vivenda dels afores, o més ben dit la barraca dels suburbis, formant un poble espècial, informe, en el que es mou una població infantil llas-timosa.

Hi ha també la vivenda urbana encara més nociva i més anònima. Qui no coneix els carrers estrets de la Barcelona vella, en els que no hi ha entrat mai un raig de sol? Aquests carrers de cases leproses i d'empedrats rellicscoos, amb portals obscurs i humits que exhalen tots els relents... Qui no coneix aquests pisos en els quals s'apiloten famílies enteres, distribuïdes en reduïdes i irrespirables cambres?

El que sorprèn no és trobar allà infants debíls, esmirriats i malaltissos, sinó el veure la fràgil planta humana créixer i resistir a la coalició de les

forces hostils a la vida. Observeu el matí, en aquests carrers, com els infants es dirigeixen a l'escola. Moltes d'aquestes pobres anatomies enclouen un esperit viu, despert. Però per a què serviran aquestes promeses de la intel·ligència, aquest signe de l'esperit, si el cos les abans d'hora decau i abandona?

Aire! Sol! Bon menjar! Aquests infants tenen dret a l'alegria, a la felicitat i a la vida! Aquest és el crit de tots els països que han establert les escoles a l'aire lliure.

Els pedagogs i els metges s'han donat compte, cada dia més, de què la vida escolar ciutadana era no-

formant-se paulatinament. Les colònies escolars ho han demostrat, com també han demostrat que la mainada més decaiguda necessita un sojorn més llarg a la muntanya i al bes del mar.

D'altra part, s'ha vist prosperar, en el camp de l'educació, el rol de la cultura física. D'antuvi, s'havia cregut molt fàcilment que l'educació física significava, més que res, la cultura de la força muscular o quan menys era considerada així pel públic. Però les lliçons de l'experiència han demostrat la puixança de l'educació física com a mitjà d'excitació i de regularització de les funcions vitals, i sobretot s'ha vist que aquestes funcions eren dominades per la funció respiratòria.

En això hi ha quelcom de la reacció actual contra una civilització que, amb la seva davantera brillant, i el seu poder material, oprimia i esclafava l'individu des dels seus més tendres anys. Hi ha també l'afirmació que la civilització dels pobles que van endavant, no ha de tenir altra finalitat que la d'assegurar la felicitat dels que ens han de succeir. I és per això que



cal preocupar-se per la infància abandonada, per la infància predestinada al sofriment.

F. C.

(Dibuixos d'Optiso)

— No me'n parreu! Jo no diré que en cada esbós no hi hagi alguna cosa de la personalitat de cadascú... Ja me'n sento satisfet. Però, saben què em passa? Que tots aquests — i una cascada de fulls de bloc es precipita en ventall a la pressió del seu dit polze — s'han posat al cap que els he de fer el retrat. Com si no diguessin res!...

Els ulls d'en Güell queden ben rodons. Té ulls d'infant, en Güell. Impressionant blancor dels globus foradada pel pic negre de les nines — un pic negre agut, penetrant, intel·ligent, — blancor encara més acusada pel veinatge de la barba densa, negra, de fum d'estampa, que s'ha volgut deixar pel simple gust de veure's barbut.

— El que faria de gust seria el cap d'aquell capità. Però no al llapis... En pedra, en pedra! Té un cap...

Caldria veure en Güell al punt just de valorar un cap. És quan surt l'escultor. Copsa els volums, les prominències, amb un cop d'ull professional. Ulls i barba — blanc i negre — es conjuguen per a expressar a l'avançada la plasticitat d'un cap que en Güell ja veu en fang, en guix, en pedra.

— Jo no en sóc, de dibuixant. La feina que se'm giraria, si hagués de donar gust a tots!

Protestes inútils. L'endemà ja havia començat a retratar a bo i millor. El fons de gran infant d'en Güell, no podia restar impassible davant de tanta insistència, i ara per l'un ara per l'altre, graduació i soldadesca, els fulls del seu bloc s'han anat omplint de retrats, i el bloc s'ha anat buidant de fulls.

— És que no em queda ni el consol de quedar-me's! Aquest matí he fet el d'en T. Un escorç que... m'ha quedat bé, vaja. Doncs també l'he hagut de donar! L'un, que el vol enviar a la dona; l'altre, que els seus pares estaran contents, i jo em vaig quedar sentit bous ni es-quelles. Oh, i espereu; ¡mai no dirieu quina una me n'ha sortit, ara? Doncs que en G. vol de tantes passades que li faci qualsevol "punyeteria" — ja sabeu què vol dir això! — per al seu nano cada vegada que escriu a casa seva!...

I els ulls d'en Güell tornen a quedar rodons, rodons. És la millor manera que ha trobat per a expressar la seva estupefacció, el seu descens, el seu desacord i tot altre sentiment que topi amb l'esperat.

Josep Güell, o l'abassegat, Rara avis en un Batalló de gent del camp, s'ha convertit en el fitó de totes les mirades. Ja no pot sortir lliurement a estudiar l'estranya estructura de les potes posteriors de les mules ni les magnífiques d'uns ulls de bou; sempre té qui l'espia, qui el comenta, qui l'aprova, qui el corregeix. Hom no comprèn que li causi una coacció moral amb tant de tafaneig, ni que els seus apunts se'n puguin ressentir. Per guaitar com dibuixa?

Sí, Güell, teniu tota la raó; adhuc de molestar-vos quan el soldat al qual re-trateu us dona una exagerada pressa perquè es cansa de posar. El vostre art és vist, no com el fruit de la contemplació, el resultat d'un estudi previ; sinó com el dispar d'una kòdak domini-clac! en Joan; clac! en Lluís; clac! en... Jo no sé encara quin sant us va contenir el dia que aquell soldat es va trobar lleig i va "esparraçar", com diu vós, el retrat que acabaveu de fer-li.

D'en Güell no es pot dir que sigui de cap escola determinada. En Güell té raó: no és dibuixant; és escultor. Si fos dibuixant, la seva tècnica ho acusaria prou; ara la tècnica d'en Güell és la de l'home que cerca, no la de l'home que fixa. Els seus apunts revelen la preocupació, l'estudi, l'afany de trobar. Els seus retrats — Güell: vulgueu o no vulgueu, teniu dots de retratista — ocupen, indiscutiblement, un lloc superior a tots els seus altres dibuixos de campanya. I amb tot, no és infreqüent d'observar que quan l'ombra envaeix els límits màxims d'un escorç, el llapis d'en Güell s'aturi al límit de la llum i l'ombra i doni per sobreentesos els valors abscondits en la penombra, com un testimoniatge més de la seva percepció en massa, en volum, de la seva percepció escultòrica.

Els retrats de Josep Güell, fets amb el camí, ni de fer-li deixar l'escultura pel dibuix. Només aspiro a dir en veu alta que, més escultor que dibuixant, això prou, en Güell té uns dots innats per al retrat a la mina de plom, i que aquestes dots les manifesta independentment de tota influència — contràriament al que li passa quan dibuixa cavalls i mules, que són indiscutiblement fills adoptius d'en Xavier Nogué. No. En el retrat, Josep Güell no s'acosta ni a Picasso, ni a Ingres, ni a Calicó. Josep Güell és personalíssim; altre mèrit, i no escàs, que passa desapercebut al seu públic devot de companys d'armes i que s'obrija bon camí en altres medis on el culte a la intel·ligència és la cosa més important.

Josep MIRACLE

L'escultor Felip Coscolla

Per les obres, descobrir els artistes: aquest ha d'ésser el mèrit del crític d'art. No pas a la inversa, perquè de l'artista el que compta és la realització.

Aquest criteri tira per terra la pose estudiada, l'amistat i la influència i dissipa l'atmosfera artificiosa de molts pseudo-artistes. Però exigeix del crític una atenció minuciosa, car aquest contreu una responsabilitat moral enorme. Amb aquest criteri el crític pot obrir amb independència, sense influir-se de particulars i prematures lloances. Tasca difícil, verament, la de crític: crear damunt la creació; comprendre-la i sentir-la, reprimir i dominar les pròpies sensacions en ares a l'anàlisi. Deducir. Fallar amb justesa.

Qui gosarà menysprear les qualitats de la crítica justa? Afirmerem que la crítica és un art que requereix l'ajut de la ciència, de la sensibilitat afina, de la intel·ligència, d'una immensa cultura general i artística, d'una personalitat ininfluïble, d'un coneixement de la tècnica que valori les dificultats de realització i d'un sentit de responsabilitat. Aleshores tindrem un crític.

Per això la bona crítica no abunda.

Heus ací el nostre humil concepte de la crítica. Sempre ens ha fet por d'actuar de crític, tasca superior a les nostres forces, i si alguna vegada ho hem fet ha estat perquè, com es diu amb frase vulgar, la passió ens fa perdre el coneixement. De la mateixa manera que no escrivim mai si no ens hi obliga una idea, no fem crítica, si no ens hi induïx la passió. I avui la passió ens fa prendre la ploma per a parlar de Felip Coscolla, l'escultor de nervi.

Fa cosa d'un any que l'ocasió ens dugué a observar un grup escultòric d'aquest artista ribagorçà, titulat "Catalunya", i altres obres que ens colpiren profundament. Després de passar de la contemplació al sentiment i del sentiment a l'anàlisi, vam deixar passar temps entremig, perquè el temps és el sedàs que purga les impressions superficials.

Hem constatat que allò que la memòria reté és bo. Ho hem constatat en pintura, en films, en obres teatrals, en escultura, en literatura, etc. El fet mnemònic s'origina de la reacció afectiva. Això no és nou, ja ho sabem, sobretot d'ençà que Freud basà el psicoanàlisi en el mecanisme associatiu i els anglesos en feren una doctrina, amb Stuard Mill, que feu escola. Però el que potser sí que és nou és que la memòria, en art, arriba a ésser apta per a dictaminar i jutjar automàticament, sense esforç, i ens doni amb tot relleu l'obra seleccionada. Heus ací la memòria actuant de jutge.

Mesos després de contemplar el grup escultòric de Felip Coscolla, retolat "Catalunya", podem resseguir amb el pensament la tècnica formal, els eloqüents volums i depressions, la suavitat del modelatge, l'arrencada fugissera d'aquella diagonal que determina l'actitud, la morbidesa bategant dels pits generosos de la matrona simbòlica, tota dignitat i noblesa; la grandiositat de proporcions, la monumentalitat, l'impuls, l'harmonia del conjunt, l'ordre lineal, la bellesa de composició i, sobretot, la vida. La vida de les figures de Coscolla, no solament del grup a què ens referim, sinó de totes les figures que modela. La vida i la plenitud són les característiques de l'art de Coscolla. Rubens també les tenia, aquestes característiques, però en Rubens a vegades són plenituds fades, que en Coscolla són plenituds dures perquè porten l'energia pròpia de l'autor. Mireu-vos-el, a ell, tot prim, escaradenc, pellerinca que amaga una ànima i uns nervis sempre tensos. Tensió quan parla, tensió quan escolta, tensió quan escriu, perquè Coscolla també és escriptor, tensió quan s'enlaira a les regions de la seva fantasia que és sempre composició escultòrica. Tensió davant el problema hispànic. Tensió comunicada a les figures que parlen i respiren i pensen i sueu i renequen i lluiten; tensió tot ritme que marxa a l'uníson d'un ideal de redempció. Les seves figures no són déus atlètics com les de Miquel Àngel. Coscolla és més humà. Els homes de Coscolla són pares de família, fets a la rudesia del treball, al sol inclement i a l'esforç de la lluita. Tenen la vigoria sublim que dona l'esforç i la fe. Són homes que es llancen a la feina amb les dents serrades, els parietals botits, les artèries sursals gonflades, els braços solcats de nervis i les mans engrapant les eines. Figures belles per la seva lleïtor ferotge, figures sublimes per la seva qualitat humana. Mireu "El Dinamiter", tancat en una contenció expressiva, tot realisme, tot control; i qui no diria que és un pagès de la nostra contrada, un ésser que ens és conegut? I és en aquesta realitat expressivament humana on radica l'art de Coscolla. Perquè Coscolla és abans que tot i per sobre de tot, humà. Com a Humà veu la bellesa i la transfigura en el marbre, com a humà veu la delicadesa femenina moderna quan ens dona, en la "Venus de S'Agaró", la plasmació de la noia catalana, sense blanors estèrils, ni corbes torturades, de cotilla, ni línies calomorfiques insípides, ni bellesa facial de maquillatge, ni pudor hipòcrita, ni indeterminació psíquica. Mireu-la, enèrgica d'acció, franca d'espirit, noble de forma, tot naturalista i ànima, intel·ligent i optimista, revelant-se sota el signe de l'esport i la cultura, anihilador del sensualisme morbós.

Les figures del nostre artista són pre-textos d'anatomia sintètica, d'expressió

energètica, física i moral. Sense donar-se'n compte, Coscolla crea caràcters. Hom diria que està influït de Nietzsche. Humans massa humans i homes superestructurats. Aquesta superestructura és, però, de síntesi, i a voltes potser hi ha un desacord entre la síntesi externa de les figures i la grandiositat interna d'elles. Per això a vegades en la contemplació de les obres de Coscolla l'impuls anímic és més intens que la forma humana que el suporta. Això no és un defecte, perquè també és un fet que es dona en la vida. Els seus retrats realitzats amb sobrietat a vegades ens recorren l'art egipci. Són plens d'expressió i qualitat.

El nom de Coscolla ens evoca l'artista de la plasmació bèl·lica, ell tot nervi, tot sensibilitat, que sent entusiàsticament la significació alliberadora d'una guerra, crea tipus bèl·lics, ja en fang, en talla de fusta, en pedra o en guix, car, dominant la matèria, no és ell qui es lliga a la matèria, sinó que és ell qui de la matèria en fa forma, voluntat i sentiment popular. Diríem que Coscolla és un extravertit explosiu que plasma l'acu-

us revela més que cap descripció literària els afectes, la simpatia i la fraternitat amb què es corresponen aquells soldats, que lluiten per una causa comuna. El gènere bèl·lic no és pas massa propici a un artista mancat de sentiment. Però és que en Coscolla concorrea a una mateixa finalitat el sentiment, l'art, l'ofici, l'acuitat, l'intellectualisme, la idea i l'estil realista refonent-se en una totalitat: harmonia.

El seu estil, que situaríem entre Meunier i Bourdelle perquè del primer té l'equilibri i del segon l'impuls, és fort, diríem masclé. Si alguna vegada inicia una lleugera desviació literària, altres el veiem amb tota la plenitud d'un realisme exacerbant en què el combatent esdevé lleó, colós atlètic figura, més forta que la realitat. Els combatents de Coscolla són homes de mall i enclausa, a vegades presidaris, a vegades carregadors del moll o carreters, gent cepada que té la bellesa de l'espirit que porta a dintre. El seu estil no s'adiria pas amb les fluïdeses de Rodin, són torneja-des amb energia, arquitecturals, els homes que corren avancen com figures ala-



Una escultura de Felip Coscolla

mulació de sensacions per alliberació, per catarsi, de matèries emocionals. Cada obra que realitza és un deslliurament que ha portat en gestació durant un període no massa curt. Coscolla, dut de l'entusiasme, marxa sovint al front i es familiaritza amb el soldat, amb la metralladora, amb el tanc i la bomba de mà. Els soldats són els seus models, els oficials l'informen, l'Estat Major l'aculla amablement; uns i altres el criden, l'abracen, l'admiren; ell estima a tots i tots estimen a ell. Presència les accions i menja de llur menjar i sofreix el mateixos sofriments. I tot això són emocions que passen a la matèria, i per això els bombarders tenen acció, sentiment, vida; per això els soldats de les línies lleials ajaguts boca terrosa amb el fusell en punteria, apunten bé i són bons camarades. Cada grup escultòric

des, però pesen i toquen de peus a terra. Els cossos són robustos, sans, plètòrics d'emoció, els pits s'eixamplen als batecs de la batalla. Són guerrers atlètics i optimistes que no poden ésser vençuts. No són grecs, ni romans, ni barbares; són herois de l'Ebre i com a tals tenen grandiositat malgrat siguin figures de dos pams. El valor d'aquestes figures rau en la puresa de les formes i la sobrietat de línies; sense anècdota, sense trivialitat, tot robustesa, de tal manera que, davant d'elles, us sentiu corpesos de reglionsistat.

Coscolla no té penyes, Coscolla no té protectors ni cenacles, fogars de jurats de concursos, ni pensions, ni canongies. Però té contractes refusats per innobles, per creure's incompatibles amb el companyonisme i amb l'amor a la terra catalana. La seva actuació a Xile, amb

Si digne de lloa i encoratjament era el Saló de Tardor, fa poc clausurat, més mereixedor n'és encara l'Exposició del Dibuix i del Gravat que anem a comentar, pel fet que respon a una veritable necessitat. En efecte: tant la Pintura com l'Escultura ja havien assolit fa temps la consideració i l'afecte, si no la passió, de bona part del nostre poble, mentre que unes arts tan espirituals com el Dibuix i el Gravat encara estaven representant en la seva estimació l'injustificat paper de Cendrós. Això era més lamentable encara si es considera que entre els nostres artistes es compta una personalitat d'una vàlua tan excepcional dintre de l'esmentada branca com Xavier Nogués guanyador del Premi Marià Fortuny. Res no donarà una prova més evident de la importància considerable que té per a nosaltres la producció gràfica d'aquest artista, en el qual s'apleguen, en unitat raríssima, la personalitat individual i la racial, així com l'exasperat sentit del caràcter d'un Goya amb la rigor i la concreció formal d'un David, res no provarà amb més evidència, doncs, la vàlua extraordinària de la seva obra si considerem que la seva "Catalunya pintoresca" és una creació que només troba un paral·lel digne d'ella en la "Merry England" de Rowlandson i la "España Negra" goyesca o bé en la "Jenuthlichkeit" d'un Busch i la "Fin de siècle"

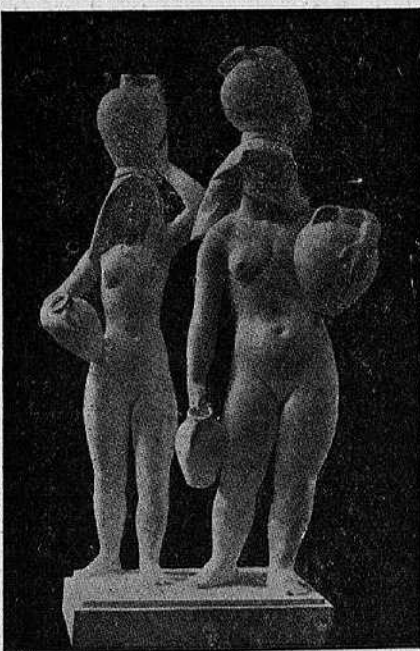
ocasió del centenari de la independència, als bons anys de joventut, li proporcionà grans èxits en art i en catalanisme. Allà creà, amb altres companys, un Casal Català vigorós, i es feu un gran nom com a artista escultor. La pàtria, però, l'atreia. Ací, en tornar, troba la indiferència i l'oblit. Però acostumat a bregar en la vida, sabé recomençar la lluita una vegada més. L'infant que a set anys ha sofert sols i pluges i nevades, caminant cul enrera fent de corder, que a nou ha corregut les Rambles de Barcelona cridant els successos que portaven els diaris (el dia que en va vendre més va ésser el dia de la bomba de Pallars, va fer sis rals; mai no ha estat més content!). Coscolla era un d'aquells xavalets, aleshores que no existien màquines plegadores, que al mig de la Rambla plegava els diaris, fes fred o calor, amb aquella llestesa que admiraven els barcelonins; que ha fet d'impressor, d'espartenyer, d'imatger, d'escultor i d'escriptor, no serà estrany que avui, home madur, científic i experiment, que conserva la vigoria i el nervi sumats al coneixement humà i al domini de la tècnica, havent passat per Rodin, Meunier i Bourdelle, per les inquietuds cubistes, pel modernisme i el decorativisme del 1925, se'n presenti com una realitat i una esperança. Com una realitat ens dona l'obra insuperada, com a esperança ens donarà l'obra insuperable. Goya es va glorificar després del cinquanta anys; Meunier, després dels cinquanta-set; a Felip Coscolla l'estan glorificant els tipus de l'Exèrcit Popular que modela i els grups monumentals arquitectònics que executa, amb tant d'èncert com d'inspiració. I té molts anys d'avantatge, d'entusiasme i de fortitud per a crear formes estètiques, que palparan i pensaran.

Pere CATALA

CARNET DE LES ARTS

El nostre malaguanyat Pau Gargallo, aragonès com Goya, nascut el 1881, mort el 1935 a París, acaba d'ésser recordat a l'atenció del gran públic per la monografia que li ha dedicat Pierre Courthion (Albert Skira, editor).

Gargallo havia estat a Barcelona (1901),



Pau Gargallo: «Les dones dels càntirs». 1926

i més tard a París, el company de Picasso, i també el de l'inquietant Apollinaire i dels seus amics. Havia estat més o menys enrodat per camaraderia en els equips del cubisme i de l'abstracte, els jocs dels quals eren tan contraris al seu temperament. Gargallo no fou ni un escultor cubista ni un escultor abstracte. Els seus mestres, com ho recorda molt bé Pierre Courthion, fo-

ren els escultors romànics i els barrocs, els africans i els oceànics.

Bronzes, terres cuites o marbres del 1906 i del 1935; màscares de ferro del 1914-1916; arlequins, ballarines, figures llegendàries, els buits del metall de les quals evolucionen volums tan vivents i aporten tanta diversitat als perfils, altres obres reproduïdes en la monografia de Courthion, no són sinó obres inspirades, d'una emocionant significació humana. Expressen totes elles un moment de la sensibilitat europea de després de la gran guerra.

Naturalment, les seves obres no han figurat aquest any a la Biennal de Venècia, en la secció espanyola constituïda amb penes i fatigues pels locals de Franco.

A la "Maison de la Culture" de París, sota els auspicis de la Unió dels Artistes Lliures 1938, s'ha obert per primera vegada a la capital de França, una gran exposició de pintura alemanya d'aquella que els nazis qualifiquen de "degenerada", d'aquella pintura que ha provocat tan sovint les vociferacions dels senyors Hitler i Cia. Les 70 obres exposades provenen de col·leccions cèlebres (en particular de col·leccions angleses). Mostren les tendències molt personals dels artistes que es revelaren de trenta anys ençà i la majoria dels quals ocuparan un lloc en la història de la pintura europea.

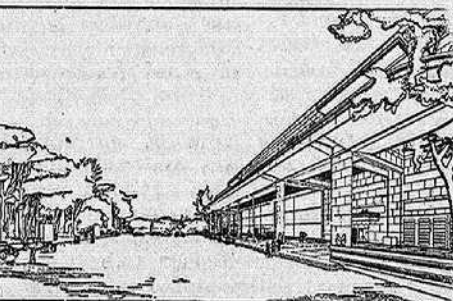
En aquesta exposició hi ha proves de l'activitat de la Gestapo de Viena (Secció II H.) contra l'art "judeo-bolxevista" (els trossos d'un retrat de Kokoschka i la reproducció de la cèlebre sanguina "Le Rhône et la Saône" de Renoir, destruïda el 5 de maig del 1938).

En fi, a aquest art "degenerat" són oposades algunes reproduccions en colors d'aquarelles del "bon mestre" Adolf Hitler, que, com és sabut, pinta a estones perdudes.

A les edicions de l'"Illustration", acaba d'aparèixer un important àlbum dedicat al palau de la Societat de les Nacions. Més de 150 perfectes reproduccions en negre i en colors, per selecció directa, il·lustren un assaig molt vivent i lúcida com

tot el que escriu el seu autor, l'eminent crític Louis Chéronnet.

Ja és coneguda la història sovint còmica d'aquest palau. 377 arquitectes proposaren en 1927 uns projectes que foren sotmesos a un jurat internacional. Però la Societat de Nacions era ja l'organisme dels compromisos perillosos. Es guardà com d'escaludar-se d'adoptar el sol projecte veritablement nou, vivent i lògic, el de Le Corbusier. Va preferir demanar a un francès de l'Institut, Nènot, i a un suís, Flegenhimer, d'elaborar un nou pla amb la col·laboració d'altres concursants: Broggi (Roma), Lejèvre (París) i Vago (Budapest). En re-



Le Corbusier: Projecte per al Palau de les Nacions. Aspecte de l'entrada de la Gran Sala de les Assemblees.

sultà un compromís odiós com tot el que és el resultat de concessions recíproques. L'aquesta obra d'homes de temperaments tan dissemblants fou acabada el 1933 en el parc de l'Ariana, un dels més bells del món.

No anem a creure que l'objectivitat constant de Louis Chéronnet privi de discernir les seves preferències. I si estudia amb minuciositat "el cervell, el cor, els pulmons i les entranyes de l'edifici", no s'està pas, com tants d'altres, d'exterioritzar el desig que aquest palau no sigui una vana esplendor sinó "un instrument meravellósment organitzat per a pensar la pau, servir-la i escampar-ne el desig per tot el món".

de Lautrec. En el que pertoca als artistes dels nostres dies, l'única creació es pot comparar en justícia amb aquesta "Catalunya pintoresca" sinó l'"Gesicht der herrschende Klasse" del cruel i precís George Grosz o la visió de la Flan-des mística i "plantureuse" alhora de Felix Timmermans, el gloriós autor de "Pallieret".

Xavier Nogués ha tramès a aquesta Exposició del Dibuix i del Gravat tres aigüaforts que són veritablement tres obres mestres, ja sigui per l'originalitat de la concepció, ja pel mestratge de l'execució, i per la varietat sorprenent i arbitrària, però sempre convincent. Mentre que, per exemple, en el "Concert", rara barreja d'adoració entenedrida i d'ironia aspra, Nogués ens ofereix com una mena de xarona versió de la "Venus i la Música" de Ticià que es trobava al Prado, en les "Curses de cavalls" ens presenta una singular i reeixida fusió d'un lliure ritme lineal de la composició amb una precisió d'observació objectiva sorprenent. Quant a la cruel concepció gulliveriana de la tercera de les obres trameses per Xavier Nogués, "Ja hi som", és d'una tan crua intuitivitat que no necessita cap comentari.

Una veritable sorpresa ens ofereix aquesta Exposició amb la revelació com a aigüafortista de Josep Aragay. Si els aigüaforts de Xavier Nogués es fan remarcar pel seu caràcter essencialment irònic, els de Josep Aragay, en els quals aquest empra amb èncert l'aigüatinta, es distingeixen sobretot per la seva grandiosa monumentalitat. Una altra sorpresa, almenys per a nosaltres, han estat els dibuixos dels escultors germans Oslé, sobretot els de Lluçà, que es distingeixen particularment pel seu grafisme complex i torturat de rel profundament escultòric, mentre que els de Miquel presenten un caràcter més pictòric i costumístic, alguna vegada amb accents burlescos. Ja que estem comentant els dibuixos d'uns escultors, aprofitarem l'ocasió per a assenyalar les "Acadèmies" de Josep Clarà i les bellíssimes escenes de la guerra de Josep Granyer, d'una depuradíssima nitidesa lineal, que es poden considerar com una total victòria de la "forma" sobre la "matèria" en l'accepció schilleriana d'aquests mots.

Els dibuixos de Josep Obiols es fan remarcar per la seva vigorositat constructiva i pel modelat subtil i acurat. La voluntat sostinguda de realització que revelen es complementa amb els dibuixos de Vidal Galícia, que atreuen sobretot per la despreocupació davant els espectacles naturals i la seva plasmació netament pictòrica.

Una despreocupació semblant s'observa en els dibuixos tramesos per Joan Junyer, guanyador del "Premi Tomás Padró", però així com els de Vidal Galícia són d'una inspiració diguem-ne "extrospectiva", els de Junyer són més aviat "introspectius", més lineals també i evocadors de les inquietuds i angories del moment. Per la seva lliure rítmica lineal, arbitrària i atrevida, s'emparenten amb les obres trameses per un artista fins ara desconegut per nosaltres: Gori Muñoz. En elles es manifesta un gust pronunciat per les deformacions expressivistes de l'anomenat "Fauvisme", com també en les de Sainz de Morales (Gumsay); però així com les produccions de Gori Muñoz participen de la morbidesa decadent i malaltissa de Pascín, les fermes i robustes obres de Gumsay estan més a prop de la tràgica concepció de la vida de Ronault.

Allò que més distingeix el conjunt tramès per Gustau Cochet, tot i restant dins la tònica d'una personalitat ben definida, és la seva extrema diversitat de procediments: dibuixos a la ploma i lavats, aigüaforts, litografies i xilografies, tots ells remarcables per tal com l'autor sap treure partit, per a expressar la seva concepció uns vegades, la seva visió altres, dels mitjans específics peculiars al distint material emprat per ell.

Alguna cosa per l'estil es podria dir sobre l'aportació del pintor tan intel·ligent que és Pedro Flores, encara que limitat a un procediment únic: l'aigüafort. Diem això perquè, ultra una mostra d'un estricte i pur aigüafort i una altra d'una aigüatinta, resoltes amb seguretat veritablement mestrirola, ens ha ofert unes proves acolorides d'una intensitat, i sobretot d'una qualitat pictòrica, excepcionals.

Altres artistes cultivadors d'aquest procediment que en aquesta Exposició revelen la seva mestria són els paisatgistes Ramon Batlle, J. Tersol i Albert Ziegler, sense oblidar la tendresa de les monotopies del mestre Iu Pascual. Ja que ens ocupem dels procediments gràfics, ens semblaria imperdonable no esmentar l'extraordinari domini tècnic que manifesta l'aportació del mestre xilograf Antoni Ollé Pinell: tres paisatges tan serenament intuïts com segurament realitzats a la manera de Paul Emile Colin i Pierre Gasman.

Tot i assenyalant les exuberants i avallorides composicions de J. Picó, tan plenes de saba racial, i la metòdica seguretat de les "Acadèmies" de Francesc Labarta i dels apunts de Feliu Elias, cloem aquest primer article en el qual hem intentat comentar, o almenys esmentar, allò que, després d'una primera i ràpida ullada, ens ha semblat ésser el més interessant d'aquesta Exposició del Dibuix i del Gravat.

M. A. CASSANYES